

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ioannis Præpositi Atrebatis, E Societate Iesv, S.
Theologiæ Doctoris, & quondam in Vniuersitate
Louaniensi ac Duacensi Professoris, Commentaria In
Tertiam Partem S. Thomæ De Incarnatione Verbi ...**

LePrévost, Jean

Dvaci, 1629

Art. III. Vtrum virtus pœnitentiæ sit virtus iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94249](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94249)

peccato furti, homicidij, ebrietatis, fornicationis, propter suam rationem formaliter: quia videlicet hæc omnia impediunt aditum ad gloriam celestem &c.

Ex quibus patet bene dixisse sanctum Thomam penitentiam, quæ operatur ad destructionem peccati præteriti, in quantum est Dei offensa, esse specialem virtutem, nec obstat, quod peccata, quæ per penitentiam destruantur, sint diuersæ speciei: quia omnia conveniunt in eâ ratione generali, quæ ab aliquâ speciali virtute potest attingi.

ARTICVLVS III.

Virum virtus penitentiae sit virtus iustitiæ?

AFFIRMAT. quia penitentia intendit satisfactionem pro peccato, in quantum est Dei offensa, quod pertinet ad iustitiam. indicat tamen non esse speciem iustitiæ proprie dictam, seu partem eius subiectiuam, sed potentialem, de quo tamen potest esse

D V B I V M I.

Quenam virtus sit penitentia?

VARIAE sunt hac de re sententiae. nam Caietanus artic. 2. huius quæst. censet esse religionem, cum quo quidam alij sentiunt.

Alij censent esse charitatem.

Sanctus Thomas hic censet esse speciem iustitiæ, siue ut circa articulum notauimus, esse partem potentialem iustitiæ, quæ ad commutatiuam reducitur, ut indicat ad tertium, quod etiam tenet Scotus dist. 14. q. 2. art. 2. Vasquez tomo 4. q. 85. artic. 3. dubio unico num. 31. & sequentibus, qui plures pro eâ citat.

Notandum videri certum, primò posse constitui virtutem, quæ nos inclinat ad satisfaciendum pro peccato, seu ad illud compensandum, in quantum est Dei offensa, quod supponit sanctus Thomas artic. præcedenti, & præsentem, & docet Vasquez dubio citato. Suarez tomo primo de religionibus. 3. cap. 7. quia peccatum sub ea ratione spectari potest ibi iustendo.

Secundò videri certum talem virtutem non esse Theologicam: cum virtus Theologica habeat Deum pro obiecto circa quod versatur, quod virtuti à nobis constitutæ non competit ut magis constabit, ex dicendis.

Ex quo obiter patet penitentiam consideratam secundum eam rationem non esse charitatem etiam inadæquate sumptam.

Ceterum quæstio potest aliquo modo esse de nomine inter primam, & tertiam sententiam. nam tertia debet fateri per penitentiam Deum respici, tanquam obiectum cui, & proinde aliquâ ratione vocari religionem, si videlicet per virtutem religionis intelligamus quandam virtutem moralem, quæ Deum respicit, & cui cultum persolvit, tamen.

Dicendum, 1. penitentia prout tendit ad compensationem seu ad satisfactionem pro peccato, ut est Dei offensa, videtur ponenda virtus distincta à virtute religionis communiter acceptâ, ira

authores tertiæ sententiæ, & Suarez loco citato.

Probatur ex eo quod ratio formalis obiectiua penitentiae sit diuersa à ratione formali obiectiua religionis communiter sumptæ, cum religio inclinet ad cultum Deo reddendum, quia infinitæ eius excellentiæ debitum: penitentia verò inclinet ad ius Dei illæsum seruandum, seu non violandum, & illud resarciendum, si violatum fuerit, quæ rationes sunt diuersæ.

Confirm. ex eo quod Deus ius habeat longè altius, ut non offendatur per aliquod peccatum, quàm ut cultus à creaturâ ei deferatur, & creatura intellectualis longè strictiori præcepto obligatur ad seruandum illæsum ius diuinum, quàm ad cultum Deo deferendum, quæ diuersitas iuris in Deo, & debiti in creatura videtur arguere diuersitatem virtutis.

Dicendum 2. hæc virtus commodè ponitur pars iustitiæ, non quidem subiectiua, sed potentialis. posterior pars patet ex eo quod pura creatura non possit Deo satisfacere ad æqualitatem, & proinde virtus inclinans ad satisfaciendum Deo pro offensa in illum commissa, deficit à perfecta ratione iustitiæ, quæ spectat huiusmodi æqualitatem. prior verò pars.

Probatur, quia spectat aliquo modo ad iustitiam velle ius diuinum seruare illæsum, illudque compensare si læsum fuerit, quod est munus penitentiae.

Confirm. Deus non minùs iuris habet, ut compensetur offensa in illum commissa, quàm habeat homo, igitur virtus inclinans ad volendum huiusmodi compensationem, non incommode potest statui iustitiæ.

Ex dictis patet 1. hanc virtutem penitentiam esse præstantiorem religioni, prout religio communiter accipitur, quia est longè excellentius velle Dei honorem manere illæsum, quàm velle eidem cultum deferre ratione infinitæ eius excellentiæ, & ius Dei ad illud prius est longè sublimius, quàm ius ad posterius, & debitum in nobis respectu prioris est maius, quàm respectu posterioris: quemadmodum ius quod competit homini, ne eius honor ab altero lædatur, est longè sublimius iure, quod eidem competit, ut ab aliis honoretur, & colatur: ex quo facile potest colligi virtutem penitentiam primas tenere inter virtutes morales.

Patet 2. penitentiam non necessariò exigere, ut is, qui eâ est præditus, fuerit sub statu peccati, quia voluntas seruandi ius Dei illæsum, & fugiendi peccatum, in quantum est Dei offensa, non necessariò supponit peccatum in homine, ut videtur patere ex terminis, & patet in simili in homine, qui potest velle honorem alterius illæsum seruare etiam antequam illum læserit. vnde virtus inclinans ad huiusmodi actus non necessariò supponit hominem peccasse; hæc autem est penitentia virtus specialis.

Ex quo facile potest colligi non fuisse solidam rationem, quæ mouit Caietanum, ut assereret penitentiam esse religionem (scilicet communiter acceptam) eò quod nulla virtus exigit, ut habens ipsam præxisterit sub eius contrario.

Dico enim primarium actum penitentiae non esse detestationem, vel dolorem peccati commissi, in quantum est Dei offensa, vel voluntatem satisfaciendi pro eo, sed esse voluntatem, quâ volumus, ut ius, quod Deus habet ad conseruationem honoris sui, ei maneat illæsum, & non violetur, quem

actum patet & per se esse honestum, & nullum supponere peccatum, & distingui à cultu latriæ. vnde sequitur, quod ipse habitus pœnitentiæ, etiam si distinguatur à religione, non præexigat statum peccati in subiecto.

15.
Arguitur
& Sotus.

Aliter respondet Sotus art. 2. cit. §. vnde ad argumentum, scilicet posse dari virtutem, quæ primario ordinetur ad morbos curandos, atque adeo culpam præsupponat. sed quod diximus, verius est, cum primarius virtutis actus sese habeat per modum amoris: quamvis actus pœnitentiæ sub illo conceptu spectatæ videatur supponere subiectum fuisse sub statu peccati. nam communi conceptu pœnitere supponit eum, qui dicitur pœnitere, peccasse, siue pœnitere idem sit quod detestari peccatum, siue idem quod dolere, siue velle pro eo satisfacere; nam qui detestatur peccatum vel secundum se spectatum, vel vt commissum ab alio &c. non dicitur communiter pœnitere.

16.
Fuit in
Christo, B.
V. & An-
gelis virtus
pœnitentiæ.

Ex hac explicatione facile patet resolutio quæstionis num in statu innocentie fuerit pœnitentia? item vtrum in Christo, B. Virgine, Angelis, beatis reperitur? ad quam licet varij negatiue respondent, dicendum cenfeo fuisse; cum, vt ex dictis patet, nihil inuoluat imperfectionis, & de cetero primarius eius actus maxime Christum decuerit, similiter deceat B. V. Angelos, & beatos: quamvis actus, qui dicitur pœnitentia, non fuerit in Christo, B. V. Angelis, & statu innocentie, imò non reperitur in felici statu beatitudinis etiam respectu eorum, qui Deum aliquando offenderunt, quia ille status excludit omnem tristitiam, in qua vel consistit pœnitentia, vel quæ saltem pœnitentiæ est coniuncta.

Porro virtutem pœnitentiæ esse supernaturalem & infusam sequitur ex communiori sententia statuta virtutes morales infusas, de quo 1. 2. in materia de gratia.

Petitio 1.
An dari possit naturalis; pendet ex eâ quæstione, an homo possit naturæ viribus velle ius diuinum illatum seruare, & vtrum possit iisdem viribus pœnitere de peccato.

17.
Resp. 1.

In qua videtur dicendum 1. hominem posse puris naturæ viribus iudicare debere illatum Dei honorem custodiri, & hominem debere quantum in se est pœnitere pro offensa in Deum commissâ: cum naturalis ratio possit aduertere hæc esse conuenientia.

18.
Resp. 2.

Dicendum 2. ex his non videri improbabile, quod homo possit aliquo modo viribus naturæ detestari peccatum, & de eo dolere, vt est Dei offensa, atque adeo posse dari virtutem pœnitentiæ acquisite, cuius tamen actus non sint proportionati fini supernaturali.

19.
Obiectio 1.
pro Caiet.

Pro sententia Caiet. potest obici primò, quod S. Tho. 2. 2. quæst. 80. ponens virtutes morales, quæ nos ad Deum ordinant solum meminerit religionis.

Resp.

Respondeo ibi quidem solius religionis meminisse: non tamen constituere vtrum sit vnica specie: hic autem, & alibi satis ostendere posse constitui virtutem moralem distinctam à religione communiter acceptâ, per quam etiam ad Deum ordinemur, quod etiam ex dictis constat.

Obiectio 2.

Obiici potest 2. quod eadem virtus, quæ nos ordinat ad cultum Deo deferendum, possit nos inclinare ad Deum non inhonorandum, & ad dolendum de inhonoratiõe, si eum inhonoraue-
rimus.

Resp.

Resp. concedendo posse hæc ex virtute religio-

nis fieri, in quantum inhonoratio repugnat diuino cultui, sed proprie loquendo non omne peccatum diuino cultui repugnare, & de cetero continere Dei offensam, quam alia virtus potest respicere, seu inclinare ad satisfactionem peccati, vt est offensa Dei. his adde quod interdum vnum contrarium possit respici ab aliqua virtute, à qua non respiciatur aliud: vt patet in contumeliâ illatâ magistratui, ad cuius satisfactionem inclinatur iustitia: cum tamen ad honorem eidem deferendum (cui aliquo modo repugnat contumeliâ) inclinet obseruantia politica, & magistratus habeat ius longè altius, & alterius rationis, vt non afficiatur contumeliâ, quàm vt posituè honoretur.

Obiici potest 3. quod peccata non contineant propriam Dei iniuriam.

Resp. quidquid sit hæc de re, hæc ratio obiectiua, scilicet esse Dei offensam, est ab aliis distincta, & vt distincta commode reducit ad iniuriam, atque adeo virtus, quæ inclinatur ad satisfaciendum pro peccato quatenus est Dei offensa, potest commode constitui iustitia modo supra explicato, & quidem commutatiua, vt sanctus Tho. hic, quia pœnitentia non inclinatur peccatorem ad actus suos, tanquam iudicem & superiorem, sed tanquam personam, quæ alium offenderit, & vt tendat quantum in se est cum diuino auxilio ad illam offensam compensandam, quod est munus iustitiæ commutatiuæ.

Dices, ex dictis videtur sequi finem intrinsecum pœnitentiæ non esse reconciliationem cum Deo.

Resp. ita esse: est enim compensatio peccati, quantum cum eius auxilio possumus.

D V B I V M II.

Quis sit actus, qui dicitur pœnitentia?

EX dictis facile potest colligi virtutem pœnitentiæ varios actus habere, partim per modum prosecutionis, partim per modum fuge. habet enim affectum, quo amamus diuinum honorem esse illatum & integrum, ex quo affectu natum est sequi gaudium, si concipiamus illum honorem reipsa esse illatum: oriri verò potest desiderium, vt reparetur, si apprehendamus violatum, ex eadem virtute oriri potest odium, & detestatio peccati, vt est Dei offensa, & quatenus per illud honor diuinus læditur, ex qua detestatione in subiecto capaci oriri solet dolor, si peccatum concipiatur perpetratum, & nondum remissum; oriri etiam potest voluntas satisfaciendi, seu compensandi iniuriam in Deum commissam, ex qua voluntate per modum intentionis se habente oriri possunt varij actus, quibus tanquam mediis tendamus ad satisfaciendum pro peccato.

Satis patet non omnes hos actus esse, vel dici actum pœnitentiæ, cum plerique illorum possint esse in Deo, Christo Domino, Angelis, & beatis, qui per suum statum non possunt elicere actum pœnitentiæ.

Queritur ergo quis ex illis fortiaur rationem actus pœnitentiæ? Resp. &

Dico hunc actum optimè constitui dolorem de peccato à se commissio. & quidem quod dolor pertineat ad rationem actus pœnitentiæ, videtur patere ex Concilio Flor. decreto de Sacramentis, vbi docetur, quod ad rationem contritionis perti-

beat dolor, similiter ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. ubi idem docetur, actus autem pœnitentiæ, quæ est virtus particularis, proportionem constituendus est in eo, in quo constituitur contritio, patet etiam ex communi conceptu pœnitentiæ: pœnitentia enim communiter concipitur per modum cuiusdam fuge, & cruciatus animi, quod cõuenit dolori. Confit. detestatio peccati, quæ maximè videretur constitui actus pœnitentiæ, potest inueniri in beatis etiam respectu peccatorum à se commissorum, in quibus tamen non inuenitur pœnitentia actualis.

Dixi de peccato à se commisso, quia dolor de peccatis alienis vt sunt Dei offensa, non est pœnitentia, vt patet ex communi cõceptu, & ex eo quod talis dolor fuerit in Christo, qui tamen non habuit actum pœnitentiæ, præterea pœnitentia dicitur quandam moralem retractionem eius, quod aliquis fecit, igitur dicitur quendam respectum ad peccatum eius, qui dicitur pœnitere, à quo moraliter aueritur per pœnitentiam.

Aduerte, quod licet solus dolor videatur intrinsecè constituere actum pœnitentiæ: detestatio tamen ad eandem pœnitentiam causaliter pertineat, nam pœnitentia de peccato commisso maximè conaturaliter oritur ex detestatione eiusdem: proposito enim peccato à se perpetrato tanquam Dei offensa, & voluntate illud detestante, si detestatio sit efficax, ex eadem conaturaliter oritur dolor, per quem peccator crucietur de peccato, quia per illud Deum offendit, vnde Trid. supra descripsit contritionem etiam per detestationem, quia videlicet moraliter quando menti obicitur practicè peccatum commissum non dum condonatum, ex detestatione oritur dolor, & proinde morali consideratione detestatio causaliter pertinet ad contritionem, & pœnitentiam. imò verus dolor, & efficax de peccato esse nequit nisi virtualis saltem eiusdem peccati detestatio inueniatur.

Adde quod si vnus actus consideretur, vt ab alio distinctus, detestatio peccati principaliter videatur conducere ad eiusdem peccati remissionem, siue in, siue extra Sacramentum.

Notandum hominem non obligari ad hos actus pœnitentiæ exercendos: potest enim tam extra Sacramentum, quam in Sacramento iustificari, quamuis non doleat de peccatis sub ea ratione, quâ sunt Dei offensa, sed sub alio motiuo: vt quia peccata repugnant infinitæ Dei bonitati, vel quia nobis præcludunt aditum regni celestis &c.

Adde quod quando Scriptura nobis præcipit pœnitentiam, non intelligatur de actibus huius pœnitentiæ, sed de actibus pœnitentiæ perfectæ, quæ est cum Deo reconciliatiua; quia tam hortatur, quam præcipit pœnitentiam, vt Deo reconciliemur, quod fit extra Sacramentum per contritionem, non verò per actus pœnitentiæ virtutis particularis, & distinctæ à charitate.

ARTICVLVS IV.

Virum voluntas sit propriè subiectum pœnitentiæ?

AFFIRMAT, ex eo quod sit species iustitiæ, quæ est in voluntate. adde actus pœnitentiæ, de quibus præcedenti dubio diximus, esse actus voluntatis, igitur virtus ad illos inclinans sedem habet in voluntate.

Aduerte tamen 1. in appetitu sensitiuo posse in-

ueniri habitum huic virtuti subserviētem, vt patet In appetitu ex facilitate, quam aliqui experiuntur ad dolēdum modo sensibili de peccato. id autem oritur ex sympathia, & subordinatione potentiarum, ex qua fit, vt dum superior potentia versatur circa suum obiectum, inferior possit circa illud ipsum versari modo quodam cõfuso, & sensibili representatum, & experimur quod dum voluntas delectatur de Deo, & rebus diuinis, appetitus inferior modo quodam sensibili de iisdem delectetur ex confusa imaginatione sensibili earundem rerum, phantasia eas sibi modo corporeo representante.

Aduerte 2. hunc motum partis inferioris neque requiri ad perfectam pœnitentiam, neque semper esse signum perfectæ pœnitentiæ, cum possit oriri ex naturali complexionem facili excitante ad similem motum etiam eos, qui de cætero vel non habent pœnitentiam de peccatis, vel non nisi imperfectam.

ARTICVLVS V.

Virum principium pœnitentiæ sit ex timore?

RESPONDET actum pœnitentiæ procedere à timore seruilis, sicut à primo motu affectus ad hoc ordinato, à timore autem filiali sicut ab immediato & proximo principio. videtur velle, quod pœnitentia, quæ ad reconciliationem conducit, ortum habeat à timore pœnarum & perficiatur per timorem filialem, quo satisfactio voluntariè offertur Deo propter ipsius reuerentiam, in quo discursu S. Tho. agit de pœnitentia prout exercet munus pœnitentiæ.

Notandum 1. ex iis quæ tradunt Concilia, & Patres, quæ 1. 2. q. 109. art. 6. fusiùs solent explicari ad pœnitentiam vtiliter peragendam de offensa Dei, prout exigitur ad iustificationem, requiri speciale Dei auxilium, quo supposito plures actus recensentur à Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. & S. Th. hic, qui animum disponant ad iustificationem. primus est actus fidei, quo credimus tum alia, tum mortem æternam deberi peccatoribus propter peccatum, inuenitur etiam actus fidei, quo credimus per Dei gratiam, & Christi redemptionem, hominem iustificari, inuenitur etiam ex parte voluntatis timor seruilis, quo homo concutitur, & metuit propter sua peccata damnari, alius motus voluntatis est motus spei ex consideratione diuinæ misericordiæ, tertius est motus in Deum auctorem iustificationis, quo peccator incipit eum diligere, quartus est odium & detestatio peccati ex quo oritur dolor, & voluntas compensandi diuinam offensam.

Notandum 2. hos actus non recenseri à Tridentino tanquam qui formaliter necessarij debeant inueniri in omni iustificatione, sed quod aditus, qui primùm venit ad fidem, & aspirat ad gratiam iustificationis per baptismum, communis per huiusmodi actus præparetur & promouetur. vnde potest dici Concilium descripsisse communissimum modum iustificationis, & voluisse distinctè enumerare omnes actus, qui possunt in iustificatione inueniri, licet non semper reipsa inueniantur, cum peccatores non semper sentiant in se formaliter omnes hos actus, dum ad iustificationem per Dei gratiam præparantur, & eliciunt actus pœnitentiæ.